

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commericum epistolicum. Gentilitia - Cod. Karlsruhe 325 bis 333

Cod. Karlsruhe 327

Hardt, Hermann

[S.l.], [um 1700?]

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-376466](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-376466)

24

Nobilissime, Amplissime, Clarissime Vir,
multis nominibus observanter Valede!

Præcavi perquam gratum, et vel ex superioribus meis obsecris, extitit nomen
Tuum, quibus passim docendi, et prædicandi, quæ inclaruisti, exposui, viri
magis atq; docti: Ita impensius te amare ac venerari coeperunt, et
operas Tuas suspiciant ac adjuvare student, quibus et Pontium favorum
culturan atq; peritiam, quæ excellit, uberius enarraui. Voti Tui alii,
quando volente Deo, fieri compos, ut, lubricis atq; dubiis viis, vel avisi
obseptis, et ambagibus remotis, ac infragis docendi regulis
omissis, quibus juvenis incerta relinquebatur, circumducebatur,
et defatigabatur solidam, certam, et rectam viam iniri experiar. Inter
publicis discentium commodis, ut res ferent, immixcere non
desipio. Quæ juventuti ~~per~~ formanda instruitur apparatus, Deo
gratissimus, fructu suo uberissimo nunquam desitatur. Pontium
q; sanctorum, utriusq; foederis, lucem accendens, eaq; densissimas
opinionum tenebras, Pontibus remotissimas, dispellere, non desinet.
Laborem impendis et nobis et posteritati profuturum. Collegium Tuum
Hebraicum salvet à me quam amantissime. Et publica quidem
Sæc spes, quam Pontium studio facis, me alit, fore, ut, dum in his,
jubente Deo ac Principibus, regionibus tenebor, suavissimum
instituta literarum commercium possumus, quo familiariter ac sobrie
robustiora quædam conferamus Exegeticos sacra momenta. Cum illis
eris, et coram et per literas colloqui, ac de Pontium præcipue sententia
amice disserere summa ^{mea} voluptas est, qui et solidam Pontium notitiam
imbuti, ~~Antiquitatum Judaicarum periti,~~ ^{Antiquitatum Judaicarum periti,} quod in Pontium fontamine
principem ~~per~~ obtineat locum. Siquidem et contextum, longissimum sipe,
per pura se distendentes capita, et imprimis affectum, rite fontari,
perstruere, atq; evolvere, maxime est momenti, quæ iudicium postulat
longo usu exercitum et probe subactum. De his igitur excellentibus Eni,
gegoris characteribus ut tibi gratulor, ita magnam ^{mili} pariam fiduciam
cum fructu sãd exiguæ novella Pontium argumenta à nobis ~~et~~ ^{excursum}
illustratam iri. Quare non dubitabo, si qua digressus oriatur
cum illis, quibus Pontis ^{positum} cognoscere non contigit, Pontium tu sententia
agitur, dum, quid Pontis ferat et significet, exposui, tuam quoq;

in subsidium vocare calculum. Ut agnoscat, quanti in te faciam Fortis-
am solidum fiduciam atq; fontamen. Ita ut exemplum asseram, ipsius
me in Tean Portian notitiam, et iudicii in te expresserim, Fiduciae,
dicam, quod proximis hinc diebus, quarto nro ab hinc exerebit. Cum,
Serenissimus Noster, veritate cupidissimus, et Portianam genuinam sceler-
tiam cognosceret, avidissimus, inter alia commemoraret, se Sanditam
presidem ^{in sua Bibliotheca} Lutheri Germanici ~~repperisse~~, que ~~vixit illo~~
~~fuit edita~~, ~~et proxime quidem ante obitum illius,~~
in quorum prefatione lectorem moneat, ut Sane sequatur editionem,
a se populo avertisam, ex qua suam petat sententiam. Nonnulli,
qui forte incidissent, agebat, se insperasse loca, et cum recentioribus
editionibus contrahere. Deprehendisse autem in multis ^{locis} Sane exi-
quam differentiam. Quarebas igitur ex me, unde facta mutatio
et quis ejus auctor? et cui tandem versionis, vel primi illi vel se-
cunda, fides habenda, utpote Postibus consona? Ad utrumque mo-
mentum quispionis ^{distinxisse} respondebam; qui olim has res, cum Exegesi
in ~~Adversariis~~ tradiderim, et ^{Colegii} Exegesis Portian, ~~Academici~~
~~et~~ ~~studiosius~~ studiosius exponerem, excusperam, et utitur illius
historiam penitus inspicere, certitudinem veram cognoscenda ^{quidam} coactus
fueram, et qui versionis Lutheri fata fuisset, exploraveram.
Nimirum, quas mutationem versionis à morte Lutheri, ~~interim~~
attinet, Philippum Melancthonem precipue, mortuo Chalcasio,
in novis editionibus passim quadam insensisse aut mutasse, ex
causa, ipso iudice, non minimè ^{morsu} etiam in editione Tomorum
Lutheri, ~~ipsius~~ Explanationis Evangelicæ aut, ut vocant, Postilo,
cum Lutheri, passim vel addiderunt, vel mutaverunt, vel omise-
runt, non solum lineas, sed et columnas, ut spiritus citatis adversus
suam fortunam exigere rediderat Philippus, adeo urgente,
ut existimabat, necessitate, factum: quod ta. alii non aquo
satu toleravit animo. Ut, et ~~theologi~~ Theologi nonnulli Sae ob res
cum Melancthone disceptarent, et publice conquererentur. Cujus
rei multa ad manus mihi sunt documenta. Quoad alterum
pertinet dubium: quæ igitur præferenda sit versio, an antiquior illa
Lutheri, an recentiori aliubi interpolata? In genere primum me-
ribam, vanti forte non fore momenti factam mutationem, aut
diversitatem, ad non perinde sit, alteram pro lubitu ætate
editionis ~~et~~ ad promptam locorum evolutionem, recentior ^{aliquando}
cum non comparasset:

22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 5

Videtur iucundissimam spem atq; expectationem utriusq;. Ut enim Princeps
veritate, et tali fontamine maximo opere se oblectat desiderio laeta-
tur veri sensu cognoscendi ita ego pari affectione ^{præcipue} atq;
~~legendi et expectandi~~ studio occupabar: ^{per hunc} primo, vera Domini
sententia constaret, Quare, quæ versio Pontii videtur præferenda,
elucesceret. Hac igitur mea sententia, Pontium integritate, eorumq;
contextu, cetera, et affectui Davidis flagrantissimo ^{conveniens},
Nimirum, hæc formula ^{717' 718'} in præcedenti v. 18. in oratione
devotissima et affectu ^{fervidissima} principio, totaq; oratione per
quam decies ad finem usq; ingeminatio frequenter repetita, est
affectus terrerimi summissimiq; signum, quo David exclamatori sub-
misso Dei misericordiam et gratiam impetrabat. miratur, adeoq;
suspirio devotissimo tepatur ac quasi veneratur: O Domine Deus!
Quod ipsius rei irrefragabili nititur et omnium testimonio.
Hic autem devote oranti Davidis ac grâtiar supplices agentis inspi-
simus affectus, non patitur sufficere, sed magis in continuata oratione in-
ardescit, adeoq; idem redit brevi post intervallo ^{supplicium}, v. 19.
et in quidem statim in primo membro ^{717' 718'} Domine Deus! Veneramus
v. 20. ^{717' 718'} Domine Deus! Deus, v. 21. ^{717' 718'} Domine Deus! Veneramus
Deus! v. 22. ^{717' 718'} O Deus! v. 23. ^{717' 718'} Domine Deus! Et sic
porro usq; ad finem calidissime orationis. Hic igitur devotionis et
devotissimi affectus asper, cum totis ingeminare juberet, eandemq;
suspirii formulam sapienter ac petere conpcheret, facile patescit,
tam affectus series, et formula paritas, et præsertim atq; senten-
tiarum ordo, æquidatur, eandem epandem formulam esse sensum,
ut in præcedentibus, et tota oratione, ita et in medio affectus et devo-
tionis cursu, ing. 19. posteriori membro ^{717' 718'}
O Domine Deus! Neq; adeo affirmant, sed ingeminant et suppliciter
affectu exclamant, est formula F. Et hoc quidem cum
ipsa, à Iuthero exarata ^{antiqua} oratione, in tota ipsorum hoc cursu bis, acute
observaverint et expresserint, Eandemq; consentiant alie bonae
versiones, et est à Janio ac Orzechio manifestum est, priorem
huius loci versionem, ab ipso Iuthero factam, et Pontii
esse magis consonam, et recentiori omnino præferendam.
Quo est iudicio Princeps acutissimo, facillime orationis continui seriem,
et affectus vehementissimam in Davide viciniam perrebat, itaq;
adeo antiquam ^{exemplari} se cum reliquis asservaturam servanda habebat fronte.
Sicut et doctissimi et Pontii ^{perrigilant} ^{mores}, ipsa etiam illa verba
præcedentia, 717' 718' 719' 720', esse effrenda 719' 720', admirative,
Tantumne ingens beneficium tantum regni gloriam
non in me terminandum, sed ad posterum, nec propagandam communi mihi
in soluti gratia exhiberi? O Domine Deus!

Major igitur et adhuc utriusque Principi maxime Sarum rerum ~~flor~~
 avidissimo, ut crearem gaudium, ad Magistram et Rectorem nostrum
 me suae iursum ac iucundum laborem, Serenissimo studio, per
 literas proxime delaturum asseverabam, quod cum Pontium
 perito de Pontium me oblectare luce et sententia maxima mea
 esset gaudium. Mirum, quam perplacuerit hoc Principi nostro, ^{et huius}
~~ut~~ ut majori cum delectatione rem cognosceret, suo mo-
 do salutare nomine dementissime iussit, et ut ^{quod} ~~ut~~ ^{maturarem} ~~maturarem~~ tuamque
 etiam sententiam de Pontium hoc in loco, quod de ~~forte~~ ^{quasi} ~~quasi~~ ^{orta}
~~genio~~ ^{genio} ~~expellerem~~ ^{expellerem} ~~peragris~~ ^{peragris} ~~simis~~ ^{simis} ~~nata~~ ^{nata} ~~imperavit~~ ^{imperavit}. Fac si
 ergo, Pontium ~~amplis~~ ^{amplis} ~~vir~~ ^{vir}, imple gaudium nostrum, et quid sentias
 hoc de loco, amice aperias. Persuasissimus ego sum, non facile quem
 quam Deslogum, qui vel leviter Pontis aliam legerit, et indolem
 eorum, et imprimis exuberantem spiritus affectum, cognoverit, ~~et~~
 recentem illam pro Lutheri substitutam versioem, ^{quasi} ~~quasi~~ ^{Pontibus}
 conformem, probaturam. Neque opus est, ad suae confugere locum,
 si qua forte de Christo sermo sit, cum totum Novum Testamentum
 hanc rem abunde et clare explicet. ~~et quod~~ ^{et quod} ~~est~~ ^{est}
 Certe, dum satis in Ecclesia versionibus in hisce, variis, dubiis, multi-
 modis interpolatis; ut tandem aliquando Pontium studium, quod
 feliciter coepisti, feliciori successu in primis merito tractetur amari.
 Quod si igitur, Vir Amplissime, Principem magis ac uberius oblectare
 in me beneficium conferre, Pontibus lucem affundere, volueris, opera
 te non poenitebit. Quicquid in Tui gratiam ullo efficere modo potero,
 non intermittam. Vale ac vive Deo, Pontibus, veritati. Scribebam
 Zwissau A. 1586. d. 26. Nov.

Saluta q/s
 observantissime
 Doctissimum attentissimumque
 in solida rerum fundamenta Dn.
 Collegam Ejum, ut et Dn.
 Bonnichium, si ad sit,
 quibus preme literas pabo.

Hutsmann,
 Rectori Scholae Ilfeldensis.

Amplissimo Nomini Tuo

Adiectissimus

Hermannus von I. J. J.

Ilfeldam.

A. 26. Nov.
Hamburg
Ch. Franck